

Norges Veteranforbund
for Internasjonale Operasjoner

I h t adresseliste

Vår ref

19. mars 2024/17/24/NVIO/BRD

Innspill til programkomitéens arbeid

I forbindelse med deres programarbeid for stortingsperioden 2025-2029 ønsker Norges veteranforbund for internasjonale operasjoner (NVIO) å tilby perspektiver og innspill for å sikre en helhetlig veteranpolitikk som ivaretar veteranen og deres pårørende.

NVIO er Norges største og eldste interesseorganisasjon for veteraner og deres pårørende, med ca 7 000 medlemmer og over 50 lokalforeninger.

Siden andre verdenskrig har Norge hatt 100 000 menn og kvinner i utenlandsoperasjoner. I dag er det ca 53 000 gjenlevende veteraner. For disse er ca 500 000 pårørende berørt av at veteranene har satt et politisk oppdrag foran seg selv og sin familie. For NVIO er det viktig at myndighetene ivaretar de som har blitt sendt ut til krigs- og konfliktområder på vegne av felleskapet, men vel så viktig de som holder hjemmefronten.

Forskning

Økt satsning på forskning innenfor veteranfeltet spiller en avgjørende rolle for å få innsikt i veteranene og familiens livskvalitet. De fleste veteraner opplever at livet er like bra eller bedre etter tjeneste i utlandet, tross voldsomme opplevelser. Det har vært forsket lite på post-traumatisk vekst når det gjelder veteraner fra utenlandsoperasjoner. Dette er også forskning som kan overføres til andre yrkesgrupper, eksempelvis nødetatene. Hvorfor kommer noen styrket ut av voldsomme hendelser og hvordan kan kunnskap om dette nyttes i forhold til de som ikke kommer like positivt ut av hendelsene?

Helse

Det er avgjørende å prioritere styrkingen av psykiske helsetjenester i årene som kommer. Afghanistan II-undersøkelsen påpeker at 10,4 prosent av veteranene opplever psykiske helseplager etter tjenesten. Spesielt bekymringsverdig er det at risikoen for psykiske helseplager blant de som forlater Forsvaret øker. Dette understreker behovet for å forbedre det nåværende behandlingstilbudet for de som opplever utfordringer med psykisk helse. For å imøtekomme utfordringene er det nødvendig å øke ressursene til spesialiserte psykiske helsetjenester. Det er også viktig at det satses på kompetanseheving blant helsepersonell for å kunne håndtere og forstå veteranenes psykiske helseplager.

www.nvio.no

Post: Postboks 1550 Sentrum, 0015 Oslo • Kontor: Bygning 60, Akershus Festning
Telefon 940 12 200 • E-post stiftelsen@nvio.no • Bankgiro 7058.31.07302 • Org.nr. 992 133 848

NVIO er bekymret for konsekvensen av utfasingen av fritt behandlingsvalg. Regjeringen sier at det fremdeles er et fritt behandlingsvalg da man kan velge hvor man vil behandles. Utfordringen vi ser kommer, er at de private aktørene skvises i vanskelige prosesser da alt skal over på det offentlige, uten at tilbudet er bygget opp i det offentlige. NVIO ser at antall døgnplasser innen psykiatrien er redusert og at dette skaper store utfordringer for veteraner med tanke på behandling. Her er det også store geografiske forskjeller. NVIO forventer at der det offentlige ikke klarer å tilby tilstrekkelig helsetjenester, må private institusjoner med kompetanse på veteraner sikres offentlige kontrakter. For NVIO er det viktig at Modum Bad, DPSene, Vitalis Kragerø, Bolkesjø, og Vangseter med kompetanse og tilbud til våre veteraner får fortsette. Dette er institusjoner som veteraner har bygd seg opp tillitt til. Videre ønsker vi at det sikres midler til lovpålagte tjenester ute i kommunene gjennom øremerking. Dette vil sikre at man unngår situasjoner der kommunene nedprioriterer eller underfinansierer slike tjenester til andre formål. Der kommunen ikke kan tilby et tilstrekkelig tilbud av lovpålagte tjenester må statsforvalterne påse at dette følges opp.

Ukraina

Krigen i Ukraina vil produsere fem millioner veteraner, hver niende innbygger i landet. Samtidig synker tilliten blant ukrainske borgere til hvordan nasjonen tar seg av veteranene. Veteranarbeid har en fellesdimensjon, og NVIO mener denne kan utnyttes bedre av våre politikere. Det gjøres mye frivillig arbeid for Ukraina, men NVIO ønsker å invitere politikerne til å koordinere en nasjonal dugnad for å støtte det ukrainske veteranarbeidet. Arbeidet må starte tidlig og regjeringen har en mulighet til å søke samarbeid med de frivillige organisasjonene. Med NVIOs nettverk, nasjonalt og nordisk, har vi gode forutsetninger for å støtte Ukraina i dette.

Gjennom operasjonene Gugne og Interflex trenes ukrainske soldater, dette er et viktig bidrag fra norsk side. Fra oktober 2022 til desember 2023 bidro norske soldater til å utdanne 3 300 ukrainske soldater. I løpet av 2024 vil ca 700 norske soldater ta del i disse operasjonene. NVIO ønsker at alle norske soldatene anerkjennes gjennom tildeling av en medalje for innsatsen, ikke bare de som gjør dette gjennom operasjon Interflex.

Familiekoordinatorer

Deltakelse i internasjonale operasjoner påvirker hele familien. Barn og familier kan kjenne på stress, og en stor belastning knyttet til at deres forelder er ute i tjeneste. Det er viktig at det legges tilrette for at barn og familie ivaretas. Familiekoordinatorer er en viktig funksjon i dette. Antallet familiekoordinatorer har blitt færre og færre. NVIO ønsker at familiekoordinatorer/-kontakter i Forsvaret økes slik at familiene har en port inn for støtte og tilgang til informasjon ved lengre fravær av den forsvarsansatte.

Skole

I møte med barn av veteraner i skolevesenet er det viktig at de blir møtt med forståelse, slik at de sikres den støtten de trenger. Barn av veteraner kan møte en rekke utfordringer som følge av foreldrenes tjeneste. For NVIO er det viktig at skolevesenet får økt kunnskap, slik at skolevesenet kan gi riktig støtte og hjelp til barn med foreldre i tjeneste.

NVIO mener at temaet Norges deltakelse i internasjonale operasjoner som en del av Norges utenriks- og forsvarspolitikkk må inn i undervisningene på skolene. Dette vil gi elevene en bedre forståelse av Norges rolle i internasjonale operasjoner og innsatsens betydning for nasjonal sikkerhet og global stabilitet.

Veteraner fra internasjonale operasjoner – hvem er hva?

Operasjonene som Norge deltar i utenlands er definert ut fra geografi. En internasjonal operasjon finner for eksempel ikke sted på NATOs territorium. Dette er definert gjennom forsvarslovens § 3c. Dette avgjør hvem som faller inn under erstatnings- og kompensasjonsordningene i samme lovs § 55. Operasjoner innenfor NATO-territoriet defineres som internasjonal innsats og har andre lovhjemler for blant annet erstatnings- og kompensasjon. Det stilles spørsmål blant de som tjenestegjør om det er en A- og B-lagsinndeling i dette. Det man kan si med sikkerhet er at operasjoners karakter har endret seg, og mange av de som tjenestegjør i disse operasjonene stiller spørsmål ved om ordningene er for forskjellige og om de treffer riktig.

Norge har for mange eksempler gjennom tidene hvor nasjonen har vært for sen med å anerkjenne og ivareta de som løser et politisk oppdrag. Det er nok å nevne krigsseilere, Kongo-veteraner og Libanon-veteraner for å understreke dette.

Tilskuddsordningen

Tilskuddsordningen regulert gjennom *Forskrift om tilskudd til frivillig aktivitet på forsvars- og sikkerhetsområdet* og som støtter veteranorganisasjoner i deres interessepolitiske arbeid, kameratstøtte og aktiviteter for veteraner og deres familier må vurderes og tilpasses i tråd med endrede behov og utfordringer. De siste årene har det vært en generell lønns- og prisvekst som reduserer kjøpekraften fra et år til et annet. Dette er noe politikerne må ta hensyn til i revideringen av tilskuddsordningen de kommende årene. NVIO forventer at tilskuddsordningen blir justert i samsvar med de faktiske kostnadene veteranorganisasjonene står ovenfor. Dette vil sikre at veteranorganisasjonene har tilstrekkelige ressurser til å utføre sitt viktige arbeid.

Kommunale veteranplaner

En del veteraner har psykiske problemer, og dette blir ofte verre over tid. I dag følges veteranene opp av Forsvaret i et år etter hjemkomst før de går over til oppfølging av de regulære tjenestene. Det er derfor viktig at alle kommuner har en veteranplan som sier noe om hvordan kommunene kan anerkjenne og ivareta veteranene og deres familier av kommunen. Tall fra Forsvarets personell- og vernepliktssenter viser at kun 203 av landets 357 kommuner har en veteranplan, og i Vestland fylke med ca 4 290 veteraner er det kun 7 av fylkets 43 kommuner som har en veteranplan. Dette viser at vi har en lang vei å gå for å ivareta våre veteraner. En kommunal veteranplan vil synliggjøre kommunens ansvar og vil være en viktig anerkjennelse av veteranenes innsats. Det er viktig at det stilles tydelige krav til veteranplanens innhold. En veteranplan skal beskrive tiltak for å anerkjenne, ivareta, og fortelle noe om hvordan kommunen skal følge opp veteraner og deres familie.

Økonomisk rådgivning

NVIO ønsker at veteraner som blir tilkjent økonomisk erstatning på over en million kroner tilbys økonomisk rådgivning med mål om å sikre at bruk av midlene skal være med på å trygge vedkommendes fremtid.

NVIO har følgende innspill til partiprogrammet

- Forskningen på veteranfeltet styrkes
- Det må forskes på posttraumatisk-vekst
- Det må forskes på veteraners kompetanse og samfunnets muligheter til å nyttiggjøre seg denne
- Arbeide for å styrke kompetanseheving blant helsepersonell på veteranfeltet
- Private institusjoner med kompetanse på veteraner sikres offentlige kontrakter
- Styrke spesialisthelsetjenesten
- Stigmaet rundt psykisk helse må bygges ned
- Det startes en nasjonal dugnad for å støtte Ukraina i deres veteranarbeid
- Tilskuddsordningen pris og indeksjustering slik at kjøpekraften gjenvinnes
- Nettverket av familiekoordinatorer i forsvaret forsterkes
- Definisjonen av begrepet internasjonale operasjoner utvides
- Temaet Norges deltakelse i internasjonale operasjoner må inn i undervisningen
- Medalje for deltagelse i operasjon Gagne innføres slik at bidraget blir anerkjent
- Det etableres kommunale veteranplaner i kommuner der det bor veteraner
- Personell som blir tilkjent økonomisk erstatning tilbys økonomisk rådgivning
- Rammetildelingen til Forsvarets veteransenter økes slik at produksjonen av overnattingsdøgn økes

Med hilsen

Bjørn Robert Dahl
generalsekretær

Adresseliste:

Arbeiderpartiet (program@arbeiderpartiet.no)
Fremskrittspartiet (ror@frp.no, sekretær programkomite)
Høyre (program@hoyre.no)
Kristelig Folkeparti (program@krf.no)
Miljøpartiet De Grønne (program@mdg.no)
Rødt (program@roedt.no)
Senterpartiet (mst@sp.no, sekretær i komiteen)
Sosialistisk Venstreparti (program@sv.no)
Venstre (innspill@venstre.no)